

Tình hình báo chí Việt Nam – Báo cáo thế giới 2009

Ngoại trừ những tờ báo đối lập được bí mật truyền tay nhau và đăng trên mạng Internet, không có cơ quan truyền thông độc lập nào trong nước. Báo in, truyền hình và đài phát thanh đều nằm dưới sự kiểm soát của chính quyền Hà Nội. Dầu vậy, báo chí cũng đang trên đà hiện đại hóa và đang tìm cách đẩy lùi các giới hạn của chế độ kiểm duyệt. Có khoảng một chục ký giả và những nhà đối kháng trên mạng hiện đang ngồi tù.

Năm 2008, chính phủ đã chặn đứng xu hướng tự cởi trói dần dần của nền báo chí canh tân. Hai phóng viên điều tra của hai tờ báo Thanh Niên và Tuổi Trẻ đã bị đưa ra xét xử vì đã vạch trần một vụ tham nhũng lớn. Một trong 2 người đã bị kết án 2 năm tù với tội danh "lợi dụng các quyền tự do dân chủ, xâm phạm quyền lợi Nhà nước". Ông mới được thả hồi đầu năm 2009 do phản ứng mạnh mẽ của quốc tế.

Vụ xử này đã kéo theo một đợt thanh trừng nội bộ các cơ quan truyền thông có chiều hướng cởi mở nhất. Kết quả, theo đánh giá của một ký giả Việt Nam là: "Các cơ quan truyền thông này đã mất đi giọng điệu sắc sảo. Chúng tôi đã thụt lùi mất 10 năm".

Giữa các ban biên tập, sự cạnh tranh đang ngày càng ráo riết, tuy rằng tất cả các tờ báo đều vẫn bị đặt dưới quyền của cơ quan chủ quản như Đảng Cộng Sản, quân đội, công an, thông tấn xã chính thức hay các Ủy ban Nhân dân. Nhưng các ký giả, nhất là những người xuất thân từ thế hệ trẻ, ngày càng có nhiều thông tin, thỉnh thoảng vẫn vượt ra ngoài đường lối biên tập theo chỉ thị của đảng độc quyền. Có lẽ chỉ còn tờ báo điện tử VietnamNet là tờ báo mạnh dạn nhất, vẫn còn dám nêu lên những vấn đề nhạy cảm.

Các đài phát thanh quốc gia, nằm dưới sự kiểm soát của văn phòng Thủ Tướng và Trung Ương Đảng, rất được dân chúng bắt nghe, cũng như các chương trình Việt ngữ của các đài phát thanh quốc tế như BBC, RFI. Tuy nhiên, các đài này chỉ bắt được trên các làn sóng ngắn hoặc trung bình, vì chính phủ từ chối cấp cho họ giấy phép phát trên băng tần FM, chắc chắn là nhằm để hạn chế số người nghe.

Ngoài ra, công an chính trị vẫn trấn áp không khoan nhượng các phong trào đối lập và báo chí đối kháng. Đầu năm 2009, hai ký giả và 7 nhà đối kháng trên mạng đã bị bắt cầm tù. Linh mục Nguyễn Văn Lý, phụ trách tờ báo đối kháng Tự Do Ngôn Luận, đã bị kết án 8 năm tù với tội danh "tuyên truyền chống Nhà nước Cộng Hòa XHCN Việt Nam".

Công an cũng sử dụng các "tòa án nhân dân" để uy hiếp những nhà đối kháng. Dân khu phố được mời đến phiên đấu tố để lên án các bị cáo. Đây là thứ công lý thời xa xưa, bất chấp quyền biện hộ, mà lại càng không công bằng.

Nhà cầm quyền kiểm soát rất chặt chẽ mạng Internet, vốn ngày càng phổ biến trong nước. Họ ngăn chặn việc truy cập các trang Web bị coi là "phản động", đặc biệt là trang Web của những nhà đối lập hiện sống lưu vong. Từ năm 2002, có khoảng ba chục nhà đối kháng trên mạng đã bị bắt. Một trong những người này đã bị kết án 12 năm tù. Tháng 1 năm 2009, chính phủ đã ban hành "thông tư số 7" cấm các blog không được có nội dung chính trị. Công an mạng có nhiệm vụ tăng cường kiểm soát. Nhà tranh đấu cho nhân quyền Nguyễn Văn Hải, biệt danh Điều Cày, đã phải trả giá. Ông bị kết án tù 2 năm rưỡi, sau khi thành lập Câu Lạc Bộ Nhà Báo Tự Do, qui tụ những blogger độc lập.

Ngoài các "cơ quan ngôn luận Nhà Nước", nhất là tờ Nhân Dân, nhật báo của Đảng Cộng Sản, tính ra có đến hơn 600 tờ báo ở Việt Nam. Nhưng tất cả đều có thể bị xử phạt vì bị coi là "vi phạm trầm trọng luật báo chí". Đó là trường hợp tờ Du Lịch, thuộc Tổng Cục Du Lịch, bị đình bản 3 tháng vì đã đăng những bài đề cập đến các quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa, hiện đang là tranh chấp lãnh thổ quan trọng với Trung Quốc.

Trả lời câu hỏi của một phóng viên Âu Châu về tình trạng nhân quyền ở Việt Nam, chủ tịch Nguyễn Minh Triết đã tuyên bố vào tháng 5/2008 rằng: "Chúng tôi rất yêu nhân quyền. Ông không thể hiểu nổi tình yêu đó. Nhưng những người vi phạm pháp luật, bắt buộc phải bị xử lý".